

N.F.S. Grundtvigs tale om tokammersystemet i Den Grundlovgivende Rigsforsamling

Taler

Nikolai Frederik Severin
Grundtvig
Medlem af Den
Grundlovgivende
Rigsforsamling

Dato

29. marts 1848

Sted

Christiansborg

Omstændigheder

Den Grundlovgivende Rigsforsamling diskuterede tokammersystemet

Jeg hørte i aftes et Foredrag af en æret Rigsdagsmand og Pennefører heri Huset, som forsaavidt huede mig meget godt, at han udtalte den Sandhed, som vist trænger høit til at høres og lægges paa Hiertet, at om det end kun galdt for os at indrette et nyt Lovgivningsmaskineri, saa være vi dog i den Henseende Allesammen saa usikre, at vi hartad allerede derfor maatte frygte, og saa maa dog i alt Fald Daarskaden være iøinefaldende, dersom man her vilde gaae ind paa at indrette det efter et blot Hiernespind, eller dersom vi i blinde vilde arbeide efter fremmede Mønstre, der ikke engang have staaet deres Prøve i deres Hient og vilde rimeligviis slet ikke passe her til Tid og Sted. Ja, det huede mig visseligen, men hvad der forundrede mig storligen, det var, at den samme Taler ikke ad den Vei kom til at stemme overeens med den 28de Kongevalgte (Tscherning) og mig, om at vi skulle udelade af Grundloven alle faste Bestemmelser baade om Rigsdagens Sammensætning og om Valgretten og om Valgmaaden, for saavidt det stod til os, ikke at gjøre det urokkeligt, hvad vi iforveien kunne see, ingenlunde fortjener at være det, og jeg undrede mig dobbelt over at den samme ærede Taler kunde komme til den Slutning, uagtet alt det Farlige ved at arbeide efter Hjernespind og fremmede Mønstre, uagtet al vor Uerfarenhed i saa Henseende, at vi dog kunde forsvare, frit og dristigen at gjøre det Forslag nagelfast, som kom fra den 1ste Kongevalgte (Andræ), da Eetkammersystemet aabenbart var det bedste, og han ganske sikkert troede, at naar det blev sat i Værk, saa vilde det blive gavnligt.

Nu, mine Herrer! kunne de jo vistnok ikke vente, at jeg, efterat have erklæret det og fra Begyndelsen af har sagt, at mit Hovedøiemed i denne Sag skulde være at virke til Udeladelse i Grundloven af al Fastsættelse om Folkeraadets Sammensætning, om Valgretten og Valgmaaden, kunne de ikke vente, at jeg skulde have forandret mine Tanker derom, mine Tanker, saaledes som jeg har sagt dem, grundet paa hvad fornævnte Taler udhævede om den Usikkerhed, om den for os Alle aabenbare Usikkerhed, om det, hvad der virkelig er det Ønskelige, og fremfor Alt om hvad der kunde blive der Gavnligste fra Slægt til Slægt, og især paa Grund af den aabenbare Uenighed imellem os selv om hvad der for Øieblikket kunde være, om ikke det Gavnligste, saa dog det Taaleligste, den aabenbare Usikkerhed, den aabenbare Uenighed der jo er saa stor, at jeg tvivler om, at nogen Mand i Salen bedre end jeg kan forudsee Noget, der har Lighed med Eenstemmighed om noget af alle de Forslag, vi have hørt fremkomme, kan forudsee, at dette ikke vil skee, for vi blive saa trætte og sløve at vi endelig, for at saae Ende paa Sagen, sagde „Ja" i Fortvivlelse. Derfor kan der hos mig ingenlunde være den Indbildning, at jeg i mit Forslag skulde fremsætte Noget, der enten vil fortjene almindeligt Bifald eller vil finde det; det kunde ikke engang være mit Ønske at det skulde komme til at staae i Grundloven. Det har kun været mit Ønske, at det maatte forsaavidt tækkes Forsamlingen, at den tog det som en Prøve, en Prøve indtil videre, som en Udvei af Vanskelighede, indtil Erfaring har lært os noget Bedre og bragt lidt mere Enighed tilveie.

Naar jeg derfor har foreslaaet og fremdeles nu foreslaaer en Tvedeling af Folkeraadet, da er det jo en afgjort Sag imellem os, at det er ikke af den mindste Forkjærlighed for nogetsomhelst Tokammersystem i den hele Verden, og endnu langt mindre er det af den modsatte Lyst til ad en Omvei at undgaae den almindelige Valgret eller at gjøre den, hvad man kalder uskadelig. Nei, jeg tilraader kun en Tvedeling af Folkeraadet, fordi jeg troer, at vore spændte Forhold og en ikke ringe Ængstelighed hos Befolkningen for den nye borgerlige Tilstand, at de kræve noget Saadant, at de kræve en Tvedeling, naar det kun bliver en, som uden at indskrænke Valgretten dog faaer Noget at betyde, og at derved dog ingenlunde reises et nyt Skillorum mellem Dannemænd, men kun alene alle de gamle Skillorum slaaes sammen til Eet, forsynet med Port og Dør, saa der bliver den bedste Leilighed for dem paa begge Sider, baade til giensidigt Bekjendtskab og til gjensidig Vexelvirkning, og tillige den stærkeste Opfordring til, saasnart de paa begge Sider tør, ogsaa at lade dette sidste Skillorum falde, og til at samles i Raadet ligesom paa Marken til et saa udeleligt, saa frit og saa enigt et Folk, som findes kan i denne Verden. En saadan Tvedeling har jeg nemlig

ingenlunde kunnet finde enten i Udkastet eller i hvad vore Nævninger ellers have tilraadet. Vel har jeg ogsaa i min Ungdom været smittet af den tydske Lyst til at skabe den hele Verden eller dog den lille danske Deel af Verden om efter mit Hoved; men jeg har ladet mig det lære, især af Engelskmanden, at det baade er meget klogere og betaler sig meget bedre at tage Verden, som den nu engang er, og at see til at gjøre sig den saa nyttig, som man kan; og desuden har jeg lært af de Gamle, hvad jeg ikke har fundet det lønnede sig at glemme over de nye Viismænd: jeg har lært af dem, at skal man være med at give et Folk Love, saa skal man ingenlunde lægge an paa at give det de bedste, man kan optænke, men stræbe at give det de bedste, de kunne og ville taale. Nu seer ikke blot jeg, men sikkert vi Allesammen, at for Øieblikket er vor lille danske Verden deel mellem to for Øieblikket stridende og som det synes uforenelige Anskuelser; den ene er Bøndernes og Bondevennernes Anskuelse af Ligheden, og, jeg negter det ikke — en tvetydig Lighed — som det borgerlige Selskabs Grundlov; den anden er Kjøbstadborgerens, Herremandens, de fleste Præsters og de andre Embedsmænds og vel de Flestes Anskuelse, som ere fornemme, oplyste og dannede, af en ikke mindre tvetydig Ulighed, som Statens nødvendige Grundvold.

Vi staae paa en Overgang, som vi alle vide, en Overgang fra en Tid, da den sidstnævnte Anskuelse om borgerlig Ulighed, som en nødvendig Grundvold for Staten, var saa herskende, at den modsatte knap kunde komme til Orde og blev, naar den kom til Orde, hysset ad fra alle Kanter, ja ikke blot hysset ad, men udskreget som revolutionair og statsopløsende. Men vi ere allerede komme til en Tid, da den modsatte Anskuelse, Anskuelsen af den tvetydige Lighed som det borgerlige Selskabs Grundlov, da den er meget nær ved at blive den herskende hos os, thi den er om ikke gennemført, saa dog gennemfægtet i Værnepligtssagen. Det er kommet dertil, at den modsatte Anskuelse kan have ondt nok ved herinde at komme til Orde og maa være belavet paa at blive hysset ad fra flere Kanter. Det undrer mig nu slet ikke, thi det er kun Gjengjældelsens Ret, det er hvad jeg som Historiker for lang Tid siden har forudseet og forudsagt, og det er hvad jeg som gammel Bondeven tilstaaer; jeg har glædet mig over, forsaavidt jeg altid har glædet mig til den Dag, da Bønderne og deres afgiorde, ægte Venner kunne saae Magt til at føre det store Ord; ja, jeg har glædet mig dertil, og jeg skammer mig ingenlunde derved, thi jeg veed, at jeg siger Sandhed, og at det skal blive klart for alle dem, det endnu ikke er klart, at nu ere Bønderne og de afgiorde Bondevenner de Eneste i Danmark, for hvem det lille Danmark er mere værd end den hele øvrige Verden. De ere de Eneste, der

foretrække deres danske Modersmaal for al Verdens Sprog og Tungemaal; det er altsaa dem eller Ingen, som er Kjernen af det danske Folk, som endnu er tilbage. Men nu siger jeg, idet jeg som Bondeven har glædet mig til denne Time, saa har jeg dog altid som Menneskeven og Folkeven inderlig ønsket, og jeg ønsker det endnu, og jeg haaber virkelig, at de danske Bønder og Bondevenner, at de vilde bruge deres naturlige Overlegenhed meget bedre, end de andre Stænder have brugt deres kunstige Overlegenhed, og jeg har især baade det Ønske og det Haab, at de danske Bønder og Bondevenner fremfor Alt ikke ville gjøre den Ulykke paa Fædrelandet og Folkelivet, at de enten skulde binde eller stoppe Munden paa den rigeste, paa den, om just ikke altid bedst begavede, saa dog i Regelen meest dannede og oplyste Deel af Folket, og endelig ogsaa paa det i det Hele taget virksomme Mindretal.

Det er mit Ønske og mit Haab, men det er ogsaa mit Syn, at det at binde eller stoppe Munden paa dette Mindretal, dette virksomme og uundværlige Mindretal, at dette skeer ikke blot paa den grove Maade, som det vilde være at nøde dette Mindretal til at spille sine Stemmer i det uhyre Overtal, hvor det aabenbart slet Intet vilde have at betyde; men det Samme skeer, kun paa en finere Maade, naar man vil tillade dette Mindretal at stemme for sig selv, men kun at sende saa Faa til den lovgivende Forsamling i et Eetkammer, at det her let vil være at forudsee, at de altid vilde blive overstemte i alle tvistige Spørgmaal de Ja, det er ikke engang blot det, at paa denne Maade maatte de forudsee, at de maatte blive overstemte i alle tvistige Spørgsmaal, men selv om de fandt sig deri, saa maatte de forudsee eller snart saae det at føle af Erfaringen, at de ikke engang kunde gjøre Regning paa Frihed til at yttre og og forfægte deres Meninger og Anskuelser og ofte deres virkelige Ret. De maatte allerede ansee det for en Naade, naar de fik Lov til at tale frit i dette Eetkammer, og de maatte ansee det for en stor Naade, dersom de fik Liv til blot at bringe deres Andragender til Afstemning, og jeg haaber, at Forsamlingen vil tillade mig at gjøre dette Sidste klart ved at pege hen paa en Kjendsgjerning, der vel i sig selv er meget lille, men ligger os Alle saa nær, at vi ikke blot kunne see den, men saa at sige tage og føle paa den. Her staaer nemlig, som De veed, en Rigsdagsmand for Deres Øine, som vel er meget langt fra at tale Privilegiernes eller nogen borgerlig Uligeligheds Sag, men som desuagtet baade om den ægte og mulige Lighed i det borgerlige Selskab og det Hele, baade Folkelivet og Selskabet, har sine egne faste Anskuelser, som ere meget forskellige fra Fleertallets herinde, og som endelig virkelig tidt ere, eller synes dog at være modsatte, og jeg har takket Dem og skal bestandig takke Dem, fordi De desuagtet tidt have hørt mig med

Opmærksomhed, næsten altid med Taalmodighed; men De have jo dog, De kunne ikke negte det, Det have dog hysset (Latter) ad mig, hvor jeg kun gjorde Brug af min Ret som frittalende Rigsdagsmand; de have dog engang uden videre afviist et vigtigt Andragende af mig og gjort, at jeg neppe kommer tiere med et vigtigt Andragende, som kunde friste en lignende Skjæbne, og dersom det af den ærede Rigsdagsmand for Kolding (Ploug) stillede Forslag gaaer igjennem, saa man ikke kunde komme selv med et Ændringsforslag, uden at man havde en Følgesvend gjennem Tykt og Tyndt, ad vilde jeg reppe mere stille noget Ændringsforslag, fordi jeg vilde finde min Stilling altfor ubehagelig. Troer De nu virkelig, at et Mindretal herinde, hvis Anskuelse stod endnu langt skarpere mod Overtallets end mine, troer De, at det vil finde mere Opmærksomhed, mere Overbærelse og Taalmodighed, eller at det vilde nøies med mindre deraf end jeg? Jeg troer virkelig ingen af Delene, fordi, det kan jeg see, at et saadant Mindretal kunde ikke være som jeg, ikke være en gammel Digter og Taler, som har slet Intet personligt at eftertrage eller at forsvare, en gammel Digter og Taler, som dog selv maa kunne bidrage Noget til at skaffe sig Opmærksomhed og vinde Overbærelse, og endelig en gammel Digter og Taler, som altid har en vis Tilfredsstillelse, naar han høres, om han ikke følges.

See, dette og dette ene og alene er det, som har gjort, at jeg har foreslaet og foreslaaer fremdeles, at vi skulle lade Kjøbstadborgerne tilligemed Herremændene, Embedsmændene og hele den saakaldte studeerte Deel af Folket stemme i samme Valgkreds, adskilte fra Bønderne, at vi skulle gjøre det, fordi de forhen Privilegerede da ikke kunde finde, at deres Stemmer saaledes tabte sig i en utallig Mængdes, og de burde indsee, at der var gjort for dem Alt, hvad der kunde gjøres, Alt, hvad der kunde gjøres med den sande borgerlige Lighed og Frihed for Øie, naar de kom til at stemme sammen med Kjøbstadborgerne, der dog for en stor Deel have baade Anskuelser og Ængstelser tilfælles med dem. Men vi skulle ikke alene lade stemme sammen, men ogsaa lade dem raade alene for det andet Rammer eller andet Thing, som derfor bedst kunde kaldes Bythinget, medens Bønderne raadede alene for Valget til det største Kammer eller største Thing, der med det bedste Navn kunde kaldes Landstinget. Saaledes vilde Alt, hvad vi kalde Fornemme, Dannede, Oplyste, saaledes vilde det have Leilighed til ikke blot at samles, men at udtale sig, at ordne, at fremstille i Beslutninger sine Anskuelser ved Siden af Bøndernes og Bondevennernes. Det vilde have al den Leilighed, det kunde forlange, til at lægge Alt frit frem for, hvad her maa være den øverste Domstol, frit frem for Offentligheden til at drøftes af den offentlige Stemme og veies af Rigsraadet.

Hvor det gjaldt visse almindelige Forholdsregler, ogsaa almindelige Skatter og Byrder, der maatte naturligviis, som det jo ogsaa under alle Omstændigheder er foreslaaet, Kamrene træde sammen, Thingene forenes til, hvad der medrette kunde kaldes Folkethinget, og der følger det af sig selv, der maatte jo Stemme fleerheden gjøre Udslaget; og saaledes mener jeg, at Bønderne og Bondevennerne altid være sikkrede for, at der ikke skulde skee nogen Ulykke ved det andet Kammer, og naar de nu være sikkrede for det, maatte de ikke kræve mere; hellere skulde de af den Villighed, uden hvilken Forholdene aldrig kunne ordnes i Danmark, eftergive saameget. See, det er min Overbeviisning, at naar man paa begge Sider vilde gaae ind paa det og nøies med dette, kunde Forholdene for Øieblikket ordnes saaledes, at der vilde føles paa den ene Side, hvor Ængstligheden er saa stor, langt mindre Bekymring, og det vilde jeg ansee for den store Vinding, og jeg er vis paa for min Part, at saa eensartet som det danske Folk er fra Øverst til Nederst, og saa klart som det i Danmark ved ethvert Fremskridt af folkeling Oplysning maa blive, at det er kun Privilegier, der skabe fjendtlige Modsætninger i Folket, og at Bondens og Kjøbstadborgerens Fordeel og velforstaede Nytte er paa ingen Maade modsat, men tvertimod fælles, at under disse Omstændigheder vil det ikke vare længe, før de paa begge Sider see, at langt fra at behøves, burde meget mere denne Skilsmisse ophøre.

De ville da virkelig komme til den Forening, som vi Alle maae ønske, naar vi elske Folket, da ville de virkelig komme til denne Forening, medens man efter min fulde Overbeviisning aldrig kunde gjøre noget Værre, aldrig mere kunde fjerne os fra den, end om vi nu ville fremtvinge en Skygge deraf. Det er, hvad jeg har lært af at betragte Folkeskjæbnen gennem Aartusinder, og jeg tør sige, at Fremtiden skal vist ikke gjøre mig til Skamme.

Tags

Politisk tale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/grundtvigs-tale-i-den-grundlovgivende-rigsforsamling-om-tokammersystemet-2>